

UNIVERSITETI I TIRANËS
FAKULTETI I DREJTËSISË
DEPARTAMENTI I SË DREJTËS PUBLIKE

RISHIKIMI I KUSHTETUTËS – VËSHTRIM
KRAHASUES NË EUROPE

Disertacion për gradën “Doktor”

Disertante

Udhëheqës shkencor

Entela HOXHAJ

Prof. Dr. Xhezair ZAGANJORI

Tiranë 2012

Mirënjohje

Mirënjohje dhe falënderime për udhëheqësin shkencor, Prof. Dr. Xhezair Zaganjori, për mbështetjen profesionale dhe akademike që më ka dhënë gjatë gjithë procesit të punimit të disertacionit, për përkushtimin, këshillat dhe nxitjen, të cilat kanë ndikuar jo vetëm në realizimin dhe pasqyrimin më të mirë të disertacionit, por edhe në formimin tim profesional dhe kërkimor-shkencor, të cilin do ta përcjell gjithashtu edhe tek studentët e mi më të mirë.

Mirënjohje për kolegët e Fakultetit të Drejtësisë së Universitetit të Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, të cilët më mbështetën, më nxitën – sidomos vitin e fundit – madje edhe “duruan” bisedat për problematikat e punimit të dizertacionit.

Mirënjohje e veçantë për familjen e dashur, mbështetja dhe motivimi i së cilës kanë qenë nxitja ime më e madhe.

*Deklarata e të Drejtave të Njeriut në përmbajtje të
Kushtetutës franceze të Republikës I, neni 28:*

“Një popull ka gjithmonë të drejtën për të rishikuar, reformuar dhe ndryshuar Kushtetutën e vet. Brezat e tashëm nuk mund t’ia imponojnë ligjet e veta brezave të ardhshëm”.

Përmbajtja e lëndës

	faqe
Hyrje	1
Terminologjia	5
Lista e shkurtimeve	10
Kapitulli 1	11
Kushtetutat dhe rishikimi i tyre – “pushteti kushtetues” versus “pushtetit për të rishikuar kushtetutën”	11
1.1. Kushtetutat e ngurta “të antikitetit” dhe ato bashkëkohore përballë rrjedhës së kohës. Rëndësia e krahasimit	11
1.2. Koncepti i rishikimit të kushtetutës dhe formulat përkatëse të rishikimit në raport me momentin gjenetik të kushtetutës	17
1.3. Pushteti kushtetues versus konstitucionalizmit në kërkim të “bërthamës së ngurtë” të kushtetutës: kushtetutat bashkëkohore dhe parimet e tyre themelore	25
1.4. Përmbajtja e rishikimit të kushtetutës	31
1.5. Konkluzione	39
Kapitulli 2	42
Procedura për rishikimin e kushtetutës	42
2.1. Problemet që lidhen me rishikimin e kushtetutës dhe përcaktimin e procedurës përkatëse	42
2.1.1. Problemet e lidhura me rishikimin e kushtetutës në Shqipëri – – reflektime paraprake	46
2.2. Proçesi rishikues	47
2.2.1. Iniciativa për rishikimin e kushtetutës	48
2.2.2. Procedura e shqyrtimit dhe e miratimit të ndryshimeve kushtetuese	53
2.2.2.1. Procedura e shqyrtimit dhe miratimit të ndryshimeve kushtetuese nga organe të posaçme	53
2.2.2.2. Procedura e shqyrtimit dhe miratimit të ndryshimeve kushtetuese nga organet e zakonshme legjislative	56
2.2.3. Shpallja, si fazë e procedurës së rishikimit të kushtetutës, dhe dallimi prej shpalljes së ligjeve të zakonshme	63
2.3. Procedura e rishikimit të Kushtetutës shqiptare të vitit 1998	65
2.4. Raportet e ndërsjella ndërmjet normave kushtetuese dhe politikës. Efektet e ndikimit që mund të ushtrojë një rishikim i kushtetutës ndaj një tjetri, veçanërisht i ashtuquajtur “degradim” i kushtetutës	67
2.4.1. Raportet e ndërsjella ndërmjet normave kushtetuese dhe politikës – – rasti i Shqipërisë	72
2.5. Konkluzione	74

Kapitulli 3	78
Veçoritë e rishikimit të kushtetutës në raport me formën e shtetit	78
3.1. Veçoritë e procedurës së rishikimit të kushtetutës në shtetet unitare	78
3.2. Veçoritë e procedurës së rishikimit të kushtetutës në shtetet rajonale dhe federale	81
3.2.1. Mundësia e pjesëmarrjes së entiteteve autonome në procedurën e rishikimit të kushtetutës	84
3.3. Veçoritë e rishikimit të kushtetutës në “shtetet socialiste” dhe reformat kushtetuese në periudhën e tranzicionit	90
3.3.1. Kushtetutat e shtetit shqiptar të periudhës 1944-1990 dhe rishikimi i tyre ..	92
3.3.2. Kufizimet në rishikimin e kushtetutave të shteteve socialiste	95
3.3.3. Reformat kushtetuese në periudhën e tranzicionit në shtetet post-komuniste	96
3.4. Derogimi ose “thyerja” e kushtetutës dhe ndryshimet kushtetuese jashtë formave ligjore të rishikimit	105
3.4.1. Pasojat e vështirësimit të tepërt të procedurave të rishikimit: rishikimet joformale të normave të kushtetutës ose abrogimi i kushtetutës	107
3.4.1.1. Rasti shqiptar	111
3.5. Konkluzione	112
Kapitulli 4	115
Kufizimet në rishikimin e kushtetutës	115
4.1. Kufijtë e vendosur në pushtetin e rishikimit të kushtetutës, si garanci për qëndrueshmërinë e saj	115
4.2. Kufizimet për rishikimin e kushtetutës të vëna nga e drejta e brendshme e shtetit	119
4.3. “Parimet themelore” si kufizime për rishikimin e kushtetutës në jurisprudencën kushtetuese dhe në doktrinën bashkëkohore	126
4.4. Kufizimet e vendosura për rishikimin e kushtetutës të imponuara nga një rend juridik i ndryshëm apo që qëndron jashtë rendit juridik të shtetit	132
4.5. Kufizimet e vendosura për rishikimin e Kushtetutës shqiptare dhe roli i Gjykatës Kushtetuese në procesin rishikues	137
4.6. konkluzione	141
Kapitulli 5	144
Rendi juridik i Bashkimit Europian në optikën e traktateve rishikuese	144
5.1. Nga traktatet themeluese të komuniteteve europiane në Bashkimin Europian përmes traktateve rishikuese	144
5.1.1. Rishikimi i traktateve themeluese të komuniteteve europiane deri në AUE	146
5.1.2. Traktatet rishikuese të Maastricht-it, Nicës dhe Amsterdamit	149

5.1.3. Traktati i Lisbonës, risitë në rendin juridik european dhe procedura e rishikimit të tij	152
5.2. Ndikimi i të drejtës europiane në parashikimet ligjore të nivelit kushtetues në shtetet anëtare dhe qëndrimi i jurisprudencës ndaj raportit të së drejtës evropiane me kushtetutat e shteteve anëtare	156
5.3. Kushtetuta shqiptare dhe rishikimi i saj në perspektivën për integrim në BE ...	167
Konkluzionet	170
Bibliografia	179